

Bakk István PhS – Bakk Erzsébet PhS:

MAGYAR VOLT-E HUNYADI JÁNOS?

(Részlet a 140 oldalas tanulmányból.)

„Toljuk - el a Magyar ég legdicsőbb ragyogású csillagáról a ködöt, mellyet születésére Történetiróinknak szunnyadékonysága vont.”
Kazinczy

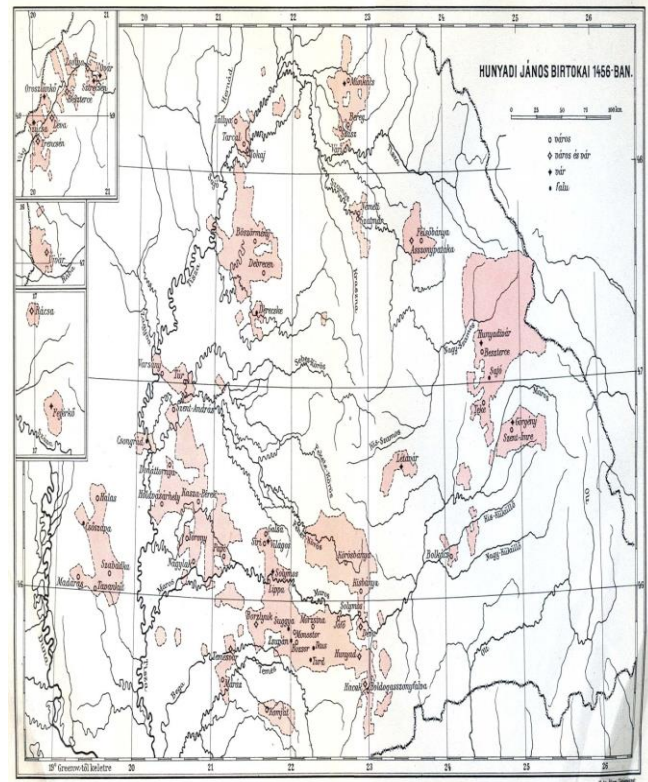
Hunyadi János Nándorfehérvárnál a törökök feletti győzelmet arató hadvezér szobra.
Bíró Lajos szobrászművész készítette 2006-ban.
(Forrás: Saját felvétel)

A magyar nemzetnek Európában a jövőben milyen fajta jövőképe alakulhat ki, az rajtunk múlik. Az előadásomnak a címe: Magyar volt-e Hunyadi János? Ennek kapcsán a fiára a Mátyás

király uralkodói magatartására és törvényére is figyelniünk kell. Mátyás király jelezte a szultánnak azt, hogy ő szkíta származású. Az uralkodó jelzi magáról, hogy ő szkíta, akkor a magyarságnak, az uralkodónak, a székelységnek mi köze van a szkítasághoz? Ebben a kérdésben a magyar múltat kutatva a székelység történetéhez is vissza kell nyúlnunk. A magyarság őstörténeti része Európában a székelységen keresztül látható. A székelység korábbi európai jelenléte adta a magyarsággal történő államszövetséget. Mit mond erről maga a történelem és az uralkodói hatás. Mátyás király rögzítette az országban a két népnek a jogi helyzetét és a rendiség fejlődésében kialakítja a székely vezető réteget. Meghatározza a vezető rétegében a primorokat, a lófőket és a nemeseket kialakul egy olyan terület ahol maga a királyság sem örökös. Tehát ez a szuverenitása a székelységnek, hiszen királyi leszármazott minden egyes tagja, a nagy szkíta uralkodónak, Szkülésznek leszármazottja, azaz elszaporodott dinasztiája.

Mátyás király időszakában monarchikus formában működik a Szentkorona jogrendje, a szkíta alapú magyar jogrend. Ezen jog lényege a mellérendeltségi jog, ami azt tartalmazza, hogy minden ember azonos, ebben a kérdésben nincs hierarchikus különbség. A hatalomnak nincs hierarchikus tartalma, hanem a vezető azért van, hogy annak a népnek, amely megbízza az uralkodói feladat ellátásával, lehető legnagyobb képességével tegyen eleget. Ezért mondta Mátyás király: „a nemzet szolgálata az Isten szolgálata”. A mellérendelésnél nem számít az, hogy az egyén a hatalomban, milyen jogi helyzetben van, illetve mi a beosztása. A Szentkorona, mint személy úgy kapcsolódik a mindenkorai hatalmi modellhez a mellérendelés kérdésében, hogy az akkori társadalmi és hatalmi berendezkedés ellenére aktív marad. A nemzetünk legmagasabb vezetői öröklik e hatalmi jogot és automatikusan ellentmondhatnak Európában a nemzet fölé helyezett

jognak. Az európai jog nem isteni eredetű, rabszolgaságból demokratizálódott jog. A több ezer éves isteni jelenlétben élő szkíta eredetű magyarság a Jézus földi királyságának örököse és védelmezője. Felhatalmazást kapott szkíta múltból a magyarság a mai európai magatartásra. A Szentkorona önmagában is működő jogrendszer, király nélkül is fönt tartja a nemzet irányában ezt az igényt. A Szkíta jog (ún. szkítika) a római jogrendszer hierarchikus részét nem ismeri el. A mellérendelésnek a lényege a királyság szintjén az, hogy a király Jézus székében ül. Ez volt az a jogi alap, hogy a magyar királyság belenyúlhatott a pápai hatalomba Vatikánban és az avignoni időszakban eltávolíthatta azokat a pápákat, akik a kereszténység Jézusi értéknek ellent mondtak. Még Ferenc József császár is élt a Szentkorona ezen a jogával. Tehát nekünk magyaroknak Európában és most is egy olyan szerepünk van, hogy példát kell mutatnunk az emberi oldalról. Az a történelmi béklyó, amit Európa a német-római jogon keresztül megörökölt e működéssel, megengedi azt, hogy a törvény szerkezete ne mindig az igazság törvényrendszerét aktivizálja. Ezért az olyan hatalmi jog, amely a független nemzeti államok népfellegének döntésével szembe megy. Ezt tapasztaljuk a mai nap is Európában, hogy teljesen mindegy. Láthatjuk és tapasztaljuk, hogy az érintett ország jogi érvei a valóságot mennyire nem támasztják alá, ezt nem veszik figyelembe. Nem érdekes és nem fontos az, hogy mit mond az ország a saját joga alapján, a saját joga értelmezésével és a saját történelmi logikájával a nemzetének érdekében, amit képvisel. A szkíta jog mára a Jézusi keresztény értékeket is tartalmazó Szentkorona jog lett.

Hunyadi birtokainak elhelyezkedése.
(Forrás: Hóman Bálint: Hunyadi János birtokai 1456-ban.)

564 éve halt meg gróf Hunyadi Corvinus János, Európa legnagyobb keresztény harcosa. A Zsigmond-kori nagybirtok nemzeti kötelességvállalás egy új korszakba való átörökítője. Magyarország kormányzója, erdélyi vajda, szörényi bán, szolnoki, temesi ispán valamint a székelyek ispánja egyben. Az aradi ispán címet az erdélyi vajdaság után Hunyadi János viselte. A Bak család tagjai közül többen Gáspár, László alispánok Aradban. Az életének főbb időpontjai: A születésének feltételezett időpontjai 1386/87, 1407? 1441-46 erdélyi vajda, a székelyek ispánja, 1443-ban a balkáni hadjárata, 1444-ben a Várnai csata, 1445-ben főkapitánnyá választása, 1446-ban kormányzóságának kezdete, 1448-ban a Rigómezei csata, 1456-ban a Nándorfehérvári csata (†1456. aug. 11-én Zimonyban Nándorfehérvár (a mai Belgrád) mellett).

Aeneas Sylvius, a humanista pápa mondta róla, hogy a nagy Hunyadi János dísze nemcsak a magyaroknak, hanem a keresztény nemzeteknek.

Hunyad vármegye és a hozzá tartozó várossal 1440-ben a címer adomány előtt Hunyadi János birtoka volt. A fejedelemség előtt az egész Erdély vajdaság. Hunyad ebben

az időben a kormányzói központ, mely a Vajda Hunyad nevet használja.

„Erdély országának Vajdája (Fejedelme) nevéől felvette a Vajda Hunyadi nevezetét, addig csak „Hunod” és „Hunnad” Várnak, vagy régebben „Hunn „várnak említettett.”¹

A köriratos vörös viaszos címeres pecsétje ma is megvan.² Az a hollós címer, melynek pajzsában ágon álló holló, gyűrű nélkül, feje mögött félholddal látható és ezt angyal tartja. Körirata: S. Johannis D. Huniad regni Hu(n)garie gubernator(is) etc.³ Erről úgy emlékezik a történelmünk, hogy Ázsiából, azaz Szkítiából a Nemzetünk hozta magával Európába és a fővezéri zászlón⁴ volt. Ezt a hollót használta még a címerében Corvinus Hunyadi 1446, 1447-ben⁵ is. Hunyadi nagy csatái közül három a Vaskapu, Vulkán és Kenyérmező-neve az Európai és magyar történelemben is a legnagyobbak közé tartozik. Maguk a Hunyadiak címere is eredetileg csupán egymezejű volt s csak Hunyadi János kormányzónak beszercei gróffá emeltetésekor tette azt V. László király négyemezejűvé a gyűrűs hollóval⁶ és oroszlánal bővítette azt. Az adományt Hunyadi János nyeri 1453-ban V. Lászlótól.⁷ Súlyos bizonyíték az adomány

¹ Kenderesi Ferenc: Vajda Hunyadi vár és ennek környéke In: Tudományos Gyűjtemény 1831. XV. Folyamt 1. vagy januári kötet, szerk., Vörösmarty Mihály, Pest., 1831. p. 86.

² DL 13936. Kelt: 1446. július 2.

³ 1446-ból: Orsz. Levéltár. DL 13936; 1447-ből: DL 33127.

⁴ Ponorí Thewrewk József: Három értekezés Hunyadi Székely János', Magyarországi Kormányzó, - Erdélyi 's Havasalföldi Vajda', Tóthországi, Temesi 's Szörényi Bán', Beszercei örökös Gróf, és Nándor-Fejérvári Kapitány törvényes ágyból lett születésének bebizonyítására, Pozsony, 1825.p. VIII.

⁵DL 13936 (1446), DL 33127 (1447)

⁶ Fáter Lénárt (1937): „*Hactenus siquidem ex gratia praecessorum nostrorum divorum Hungariae regum praefatus Comes Joannes pro armis seu nobilitatis insigniis, progenitoribus suis el domui benefico munere collatis, eorum in compo flapeo seu coelestino alas paululurn elevantem, sub colore naturali depictum, ac formam anuli in ore gestantem habuult...*” Fentebb említett János Comes czimerétül vagyis nemességének jelétül eddig dicső elődeinknek, Magyarország királyainak kegyelméből, őseinek és hazának jót akaró kegyességgel adományozott, arany vagy égszínkék mezőben, természetes színben lefestett, szárnyait kissé fölemelő és csőrében gyűrűalakot tartó hollót...

⁷ A Hunyadi családé 1453 (színes másolatban az MNLOL levéltár eredetijéről közölte Nyáry Albert Heraldikája) A Hunyadi János-féle ismeretes címerbővítő armálsira hivatkozunk, melynél a címerpajzst arany sisak fedi. (Nyáry, Heraldika 120-121. l.); Hunyadi János kormányzó: Az utóbbi nagyon ritka eset, mert hiszen a kormányzó hatalma ép oly törvényes közhatalom volt mint a királyé. Ime egy példa: 1446 jún. 27-én Hunyadi János kormányzó megerősít egy Erzsébet

László király 1456. május 12-én kelt oklevele, melyben a magyar elődeinek az érdemeiért Hunyadi Jánost és az örököseit birtokaikban megerősíti. V. László királyunk levelének ezen szavaiból az összes magyar történetíró jogosan és helyesen csak azt következtetheti, ami abban az időben úgylis köztudomású volt, hogy a félhold ősei a birtokos magyar nemesek sorába tartoztak, a címet a magyar király kegyelméből több nemzedéken keresztül⁸ használták. Ennél azonban többről van szó. Kortárs krónia szerzők közül így Ransanus, Thuróczy, Bonfini és Carbo továbbá az olasz 1454-es kézirat – egyik sem írt semmit Corvin Hunyadi János román származásáról. Hunyadit János vajdának vagy Corvin Jánosnak írnak, továbbá a kortárs történetírók: Hunyadi Jánosnak, gróf Hunyadinak.

Petrus Ransanus: A magyarok történetének rövid foglalata, melyet a szerző 1490-ben fejezett be. A szerző Mátyás halála után hazautazott Nápolyba. Bonfini a kéziratnak Budán maradt első változatát használta fel és erről készült Pécsi Lukács 1579-es Ransanuskiadása is. A Hunyadi név előnév (praedictum) volt és nem vezeték neve vajdánk nemzetségének. Tegyük fel a kérdést, hogy Hunyadi székely volt-e? „Joannes Zekel de Hunyad Regni Gubernátor” Székelynek tartják a következő írók: Thuróczy, Aranka, Fejér, Kaprinai, Kerchelich, Katona. Katona, „magnificus Joannes de Zekel consan guvineus Joannis de Hunyad Regni Gubernatoris”. Kerchelich és utána Aranka azt írják, hogy Istvánfi szerint ezen Székely Jánost az oláhok és a rácok Siculának, a magyarok másként Hunyadinak is nevezték. Ez a Székely család a Kövendi vagy Szent-György előnévvel is meg volt nevezve.

A Corvin nevezetű helység, ahol a holló név jelenik meg, mint a legfontosabbak egyikének a Piatra da Corvo avagy Hollókő vár nevű helység egészen közel található, 30 perc gyalogjárással van Verebhez. Külön kutatási téma lehet Hollókő vár területének adatolása,

királyné által 1440-ben kiadott, tehát politikai jellemű adománylevelet s kormányzói pecsétje mellé függeszti «de nostro beneplacito ac dictorum dominorum prelatorum et baronum assensu» egyszersmind «sigillum universitatis eiusdem regni Hungarie» (penes sigillum nostrum). MNLOL DL 13518, DL 13938, DL15209

⁸Fráter Lénárt

Vereb birtok, amely a Hunyadi birtokhoz tartozott egykor. Ez a terület Hunyadi János felmenőinek a környezete. A magyar nemzetségekhez kapcsolódó családoknál látható, abban az időszakban a különböző, illetve több vezetéknev használata. Ugyanazon régi nemzetségeknek, a tagjaiknak, különböző diplomákban különböző névvel fordulnak elő, hiszen az adományokkal és vásárlásokkal birtokszerezésekkel változhatott predictuma és ezzel más családhoz tartozónak próbálták beállítani.

Nógrádmegyei helyiségek Hollókő helyiség a várral és a Vereb helyiség a Verebélyvárral a két település csak néhány kilométer távolságra található egymástól. Mátraverebély község⁹ címerében éppen a Vereb család címeréből származóan, nagyon egyértelműen ábrázolt fekete holló látható. Családtörténeti adalékok a középkori oklevelekben a család vezetékneve tehát: *de Veréb*. A Vereb vagy Verebély

⁹ Mátraverebély-Szentkút ma a magyar határ mentén, ma a ferencesek által vezetett kegyhely. A kegyhely az a találkozóhely ahol a kolostorok látták el a zarándokokat. A Népnyelvi prédikációkban már korai időkben kiténtek a pálos atyák akik a Mária kegyhelyeket szolgálták. A Trianon előtt Magyarországhoz tartozó kegyhelyek voltak pl., Szentantal kegyhely, Báč (ma: Szlovákia), Máriaradna/Radna (ma: Románia), Máriagyűd, Boldogasszony/Frauenkirchen (ma: Ausztria).

Az első gyógyulás, amit ma is tudunk a XIII. században történt, amikor Boldogasszony karján kis Jézussal megjelent a verebélyi süketnéma kispásztorbojtárnak, és azt parancsolta neki, hogy mélyítse ki a csörgedező vízeret és igyon az előtörő vízből. A fiú engedelmeskedett és visszanyerte a beszélőképességét. 1210-ban zarándokok sokasága miatt templomot építettek Verebélyben, ahonnan a körmenettel vonultak a Szentkútvölgyben levő forráshoz. A zarándokhely az 1400-as évektől a legnagyobb búcsújáróhelyeknek járó búcsúkiváltságokkal rendelkezett.

1700-ban XI. Kelemen pápa kivizsgáltatott néhány Szentkúton történt csodás gyógyulást és azok valódiságát elfogadta.

Az új templomot 1705-ben először egy kis kápolnával, amit Kálváriának neveztek, majd később kolostort építettek és templomot. A hagyomány szerint, amikor egy zarándoklatkor átvitték a Csodatevő Mária szobrot, képet és oltárt a Boldogságos Szűz visszaszállt a Verebi pálos templomba. A Pálos-rend megszűnésével részben a ciszterek majd a ferencesek vették át a kegyhelyet, de már nem az alapító által készített kegyhelyet használták, hanem a Szentkút lett a templomkolostor új helye, ahol egykor a pálos remeték őrizték ezt a szent, gyógyító forrás. Itt a szentkúti barlangokban a mai kegyhely fölötti hegyoldalon már a XIII. században éltek pálos szerzetesek. In: Boldogságos Szűz Mária kegyhelyeiről bővebben: In: Bakk István - Bakk Erzsébet: A magyar Pálosrend Nagyboldogasszony védelmében 30-46. p.; Bakk István - Bakk Erzsébet: A magyar Pálos Rend a máriavölgyi Boldogságos Szűz kegyhelyének szolgálatában, 47-71. p. In: Pálos rend a történelemben, Budaörs: Bakk Endre Kanonok Alapítvány, 2012.

helységnek az első őse: „*Zacharias de Veréb*,” kinek fia: „*Comes Henche*.¹⁰ fia, *Domonkos és István*”¹¹ „*Domonkos fia, János*,¹² és ennek négy fia van: *György, Pál, Bekus és Domonkos*.¹³ *István fia: János*¹⁴ a *Jánosnak a fia György*.¹⁵” Ez a György a síremléssel bíró Péter alvajda atyja¹⁶ a Péter alvajda fia Hunyadi János. A fent említett Comes Henche 1227-ben neje, Száth (= Zách) nb. Szik leány révén a nógrádmegyei Hartyán helységben birtokrészt kap. A Zách birtokok földjeik szinte határosak a Hencse földekkel. Legvalószínűbbnek látszik még az a gondolat, hogy itt egy *Csák-nembeli* ággal találkozunk. Ugyanis Fejér megyében levő Vereb község *Gurke* fia: *Pálnak*, de generé *Chaak, pessionaria et hereditaria* tulajdona volt.¹⁷ Ősi nemzetségi birtokuk még, melyek mind e tájon csoportosulnak. A ma is létező Vereb község lehetett az egyik ág szállása és az innen származó Zach vagy talán még az ő elődei szerezték a szállásbirtokot a Zagyva mindkét partján. így lett a hely neve, ahol megtelepedett a *Zach de Vereb*. A családnak 1227-ben a legrégebbi okmányukban¹⁸ szereplő

¹⁰ Wenzel Gusztáv: Újokt. VI. k. 445. 1.)

¹¹ DL 2690

¹² Sic dictus Chenk DL 2726.

¹³ 1290-ben ezek vannak a Vereb-birtokban a DL 1302.

¹⁴ „de villa ecclesiastica Veréb” DL 2561

¹⁵ DL 3742, 4640 stb. oklevelekben is.

¹⁶ DL 177 és 176. „*Petrus, filius Georgii, filius Joannis de Veréb*.” „*Comes Henche*” 1227-ben szerepel oklevélben; II. Endre alatt volt comes s mint ilyen, az említett oklevél tanúsága szerint, járt Ascén bolgár királynál.

¹⁷ Anjou II. 495. 1. Fejér vármegyében is bírt a Chák nemzetség egy vonala, melyből Csáknak Csák fia volt. Ismét másik Csáknak Gurke fia, ennek pedig fia Pál Fejér megyei Vereb helységbeli birtokrészét ugyanazon vármegyei Soóskuth helységért Robert Károly királylál 1330-ban.

¹⁸ DL 134. A családnak 1227-ben a legrégebbi okmányokban (DL. 134.) szereplő tagjai Henche comes Zakariás de Vereb fia a Zách-nemzetséggel kapcsolatban. Lásd még: Árpádkori új okmánytár, VI. 445-447 p. „A nemzetségből János tárnokmester, 1466. Szerém vm. főispánja (comes), majd Zsgimond király alatt Vasvárnak igazságot szolgált; annak fia György 1499-ben Baranya vm.-ben II. Ulászló királytól jószágot kap. Ennek fiai László és (Mihály), László fiaival János, Ferenc, Mihályjal armalis levelet is kaptak. A dunántúli ág több tagja a törökök ellen vívott végvári harcokban, mint a Zrínyiek hívei és benső emberei vettek részt. János 1505-15 Vác kapitánya, Mihály »in praesidio Deva commendans«, majd 1566-ban Babocsa vár kapitánya és Zrínyi Miklós oldalán Szigetvár védői között volt, hosszabb ideig raboskodott Konstantinápolyban, a galatai nagytoronyban. Fia István 1610 »capitaneus praesidii verebélyensis« a törökök elleni harcokban esett el. Ifj. István Zrínyi Miklósnál, majd ennek halála után Zrínyi Péternél volt »első ember a szolgálatban«; mint ilyent I. Lipót alatt őt is a Zrínyi-féle »zenebonálkodók« közé számították, de 1671-ben kegyelmet nyert. A László fia Mihály ága 1780 körül Lászlóval,

tagjai a Henche comes Zakariás de Vereb fia a Zách [Szik] nemzetséggel kapcsolatban.¹⁹

Werebéli Györgynek fia: Péter, Benedek és a mátraverebéli templomban síremléssel bíró Péter alvajda. Péter alvajdának az édesanyja Szik (Zik) (Sic) lány volt. Péter alvajda György nevű unokája, aki Horogszegi Erzsébet familiárisaként munkácsi várnagy volt, több királyi adományban is részesült. Már 1492-től volt a Bars megyei Hruszó várának és uradalmának birtokosa.

Így Hunyadi János apai ágon Verebi Péter alvajda felesége Dorottya és a Péter erdélyi alvajda édesanyja Szik leány. Megjegyzendő ez a család Zách nemzetségből származik.

Ulászló 1441. oklevele azonban egyenesen kimondja, hogy ez a János a verebéli vajda fia", tehát Boldizsár unokaöccse és nem édestestvére.

„Az oklevelet Ulászló adta ki 1441. március 12-én, Márványkőnél hadbamenet alkalmával. Ezen oklevél értelmében János, a verebéli vajda

ki Pozsony vm. tisztb. vicenotarius, majd Budapesten tartózkodik, kihál. László fia János, ennek fia Mihályhoz, kinek fiát Ferencet a törökök bécsi futása alkalmával a pápai mezőn levágták, csatlakozik az ezentúl Veszprém megyében található ág; ennek ivadékai részben még ma is ott találhatók Tapolcafőn. A veszprém vármegyei ág egy része 1700 körül Erdélyi nevű sógorssággal Tolnavármegyébe szakad. Innen magyarázható az átmeneti Erdélyi névváltoztatás. 1824-ben József Pozsonyban ír. főmérnök, majd később táblabíró lett. Fia József Trencsén. tiszteletbeli főorvosa volt, a szabadságharc idején hazafias ténykedései miatt mint rebellist a pozsonyi haditörvényszék 1849-ben előbb halálra, majd várfogságra ítélte. Nyolc hónap josefstadi fogság után sikerült kegyelmet kapnia.

„A századfordulón még virágzó Verebely-család őse Mihály (†1656 előtt), akinek felesége Nagy Anna volt. Élő tagjai a családnak Géza (szül. 1880.) a B. Sz. F. E. M. műszaki főtanácsosa; Jenő (szül. 1878.) ügyvéd; László (szül. 1883.) gépészmérnök, a műegyetemen az elektrotechnika ny. r. tanára, a MÁV elektrifikálási osztályának vezetője. – Tibor (szül. 1875.) orvos, egyetemi nyilvános rendes tanár etc.”. In: Későbbiekben még: Vereb. A címeres levelet V. János kapta 1714. márc. 4. (LR. XXX/243.) – Vö. Siebm. 710.; NI). XII/146.Vereb. Az 1754–55. évi orsz. nemesi összeíráskor Heves m.-ben György, János és Gergely fordulnak elő az igazolt nemesek között.

¹⁹A Garázda nemzetség ágai is elváltak egymástól a XV. század folyamán, de mindnyájan hívek maradtak a közös családi címerhez. S míg a horogszegi Szilágyiak a Hunyadi-házzal kötött házasság révén a nemzeti élet vezetői közé emelkedtek, a másik ág tagjai címerükkel büszkén dokumentálhatták a vérrokonságot, melynek szálai az uralkodó hatalom birtokosaival hozták őket kapcsolatba. A családtörténeti adatok hézagossága mellett e címer használata ismertet meg bennünket Garázda Péter származásával, s belőle tudjuk meg, hogy Janus Pannonius is a Garázdák nemzetségéből vette eredetét. S még nagyobb jelentőségűvé válik a közös címer használatának bizonyító ereje a következő században, midőn a Garázdák neve is kihál s a régi törzs egy fiatal hajtása új néven, a széki Szik néven folytatja nemzetségének történetét.

fia és Boldizsár, az ő unokatestvére, valamint ennek fia, György, beiktatandó Sápon, Külső-Zolnok vármegyében.”

Az első fiúnak, Pálnak, három fia van.²⁰ A Fráter Lénártot ért bírálatban „ez a János nem nagybátyja, hanem édestestvére Boldizsárnak.” A „*frater carnalis*” jelentése szerint nem a vajdának, hanem a vajda Pál fiának a fia. Ez csak akkor volna ilyen határozottsággal állítható, ha a „*frater carnalis*” mellett ott állna az „*uterinus*” jelző is. Így tehát már a belső tartalom sem az édestestvér, hanem az unokaöcs mellett bizonyít. A középkori oklevelekben úgy szerepel I. Pál, hogy sehol sem marad el a „*verebelyi vajdának*” a fia²¹ továbbá még hús oklevélben olvasható: „*Paulus, filius Petri, Vajvode de Verebei,*” vagy csak: „*filius Vajvode*”.²² IV. János²³ továbbá Ulászló oklevelében: „*Johannes filius Vajvode de Verebei*” szerepel. Verebi Péter alvajda idejében gótikus búcsújáró hely. Hiszen a verebi csodatévő Mária kegyhely gondozását az ősi magyar Pálos rendre bízta.²⁴ Mivel ez az egyhajós templom kicsinek bizonyult, az 1300-as évek elején a szentélyt két oldalán 1-1 kápolnával bővítették, majd 1375-1400 között Verebi Péter erdélyi alvajda. Hunyadi Jánosnak az édesapja hálából a Szűz Anyának ajánlotta, hogy Nagy Lajos király seregében harcolva 1368-ban az Iloncsa (ILONCSA) folyó mellett a szerb vajda ellen háborúzott a király ő, mint hadvezér úgy vett részt a csatába és megsebesülve lemond Erdélyben a vajdaság rangjáról, ahol 1360-tól volt alvajda. Eljön haza a kegybirtokára, mert attól függetlenül, hogy Erdélyben alvajda ez a vidék, a Verebi családnak 500 éven keresztül – pontosabban 1100-tól 1600-ig kegybirtoka – volt és nem

²⁰ DL 14269, Caprinai Mascr. B. tom. L. p. 60.

²¹ DL. 176, 177, 10.062, 11.425, 11.482, 11.446, 11.670, 11.594, 11.595, 14.269 stb.

²²Bizony vajdafi vagy vajdafi formát a 1488-ban Thuróczy is használja munkájában. Hiába akarták ezzel megcáfolni Fráter Lénárt.

²³ DL 11 716, 13 391.

²⁴ Vereb Péter erdélyi alvajda birtokában találjuk, aki itt templomot és pálos kolostort építtetett. In: Magyarország vármegyei és városai: Magyarország monografiája; a magyar korona országai történetének, földrajzi, képzőművészeti, néprajzi, hadügyi és természeti viszonyainak, közművelődési és közgazdasági állapotának enciklopédiája, 13. köt., szerk., Borovszky Samu;

PhS Bakk István: Pálos szerzetesrend Magyarországon - <https://www.youtube.com/watch?v=EWztvzgf7nE>

Szentkúton csináltat templomot a forrás mellett, hanem az úgynevezett bejáratott templomot, amit a zarándokok 1200-tól látogattak. Ezt a templomot építette át három hajós gótikus templomra.²⁵

Verebi Péter erdélyi alvajda és 1394-től sókamara ispán az „Illanca” (Iloncsa) mocsaraiban (1368-ban megsebesült ezért visszatért Verebélyi birtokára és ott gyógyította ki magát. A magyar Veréb családi név a hivatalos latin írásokban: Bonfini állította, hogy ott – *in Corvino vico* – Hollóson született Hunyadi János is.

Hunyadi János 1446-ban kiadott oklevele.
(Forrás: MNLOL (DL 13936. Kelt: 1446. július 2.)

A nagybárkányi plébánia Verebély, Szentkút filiája volt. 1789-es *„visitacanonica”* iratában... *„van, itt kripta ahol pihen Vereb György fiának, Péternek a teste, aki egykor Erdélynek alvajdája volt és aki vérrokona volt Corvin Mátyás magyar királynak.”*

Nagyapai fokon. A sírkövön a címerállat kétszer megismételve hangsúlyosan a holló. Az alsó halmon áll középen a pálos kereszt. Hunyadi Székely János azon főurak egyike, akik nemzeti nagylétünk ezen eseményét, a királyválasztást a nevükben szóló okiratban örök emlékezetül adták, erre méltán büszkék lehettek. S hogy levelüknek annál nagyobb

hatása legyen, hosszas címek helyett – egyikőjüket kivéve – mindegyik azon vérséget jelöli meg, amelyből származott, ez a Holló (tertium genus) a Kárpát-medencei királyszkiták genusa, vagyis a székelyek, mint elszaporodott királyszkita dinasztia (Universitas a Trium Generum Sicularum), székelyek három nemzetségének egyeteme vigyázta a földön az égi királyságot. Az első (primum) a Bak, a második (secundum) a Nagykutya, a harmadik nemzet a Holló (tertium genus) A Mennyei királyság múltbelisége a Hérodotosz által is leírt szkita eredetmondához nyúlik vissza.

Werböczy rögzíti a székely törvényt ebben a kérdésben is...

III. rész, 4. czim: *„Az erdélyi scithákról, kiket székelyeknek hívunk. Vannak ezen kívül Erdély’ vidékein a’ scytanéptől Pannoniába első bejövetelekor oda szakadt scyták, kik kiváltságos nemesek, mi őket (magyarúl székelyeknek) romlott (diák) néven sículusoknak nevezünk; törvényök és szokásuk egészen különböző; a’ hadakozásban igen tapasztaltak; az örökségeket és hivatalokat (régí szokásként) nemzetségek és ivadékok ’s ivadéki ágak szerint osztják fel maguk között...”*

Szoros kapocs volt a nemzetség tagjai közt az elsőbbségi jog, a nemzetségi földbirtok megvételére. Mindegyik örködött, hogy a nemzetségi vagyon mindig a nemzetség kezén maradjon, s ha valaki megszorult, ha a leánynegyedet vagy hozományt pénzben nem tudta kifizetni s így földbirtokot akart elidegeníteni, azt csak nemzetségbelieknek adhatta és csak akkor adhatta el nemzetségbelieinek beleegyezésével idegennek, ha ezek között nem akadt vevő. E jog oly erős volt, hogy a nemzetségbeliek beleegyezése nélkül a földbirtokot más családbeliek nem is merték megvenni. Sőt még a jószágvesztésre ítélt birtokait is megválthatták a nemzetségbeliei. Hunyadi János kormányzó ünnepélyes levélbe foglalva kiadta a székelyek jogait és törvényeit.

Hunyadi János Magyarország kormányzója erdélyi nemesség Szászsebesi gyűlésén, *„1451. május 2-án: Hunyadi János Magyarország kormányzója néhai Kisfaludi Gerőfi Lászlónak a székely földön, Kisfaludon, Szent-Ivánon,*

²⁵ Hangfelvétel: Mengyi Károly. Mátraverebély-Szentkút.

Bergenyén, Szabédon és Ernyén lévő birtokainak felét Somkerek Erdélyi Miklósnak és Istvánnak, másik felét pedig néhai Kisfaludi Gerőfi István leányának Margitnak ítéli.”

Hunyadi János címer bővítésének oklevele.
(Forrás: DL 24762. Kelt: 1453. február 1.)

1231-ben Batk lengéi birtokát végrendekezés útján három fiára: Tamás, Merzsa és Szeped-re hagyományozta. (Árpádk. új okmtár, XI. k.) A fent említett Lengyéndiek (lásd még: Legendi) kétségkívül Batknak férfiágon utódai; a Verebiek azonban valószínűleg csak anyai ágon jutottak a vitás helységek birtokába.

Az első helyen említjük azon latin Tacitus-kódexet, amely a rajta levő hollós címer alapján Mátyás király könyvtárából származik. Itt Mátyás címere a kódexek címlapján a magyarországi pólyák és a cseh oroslán szokott előfordulni, itt pedig egy nagyobb gyűrűs hollót találunk, amely a pajzsot egymaga kitölti. Sőt *Leo alba*²⁶ (fehér oroslánt) találunk.

A Szilágyi címerrel: A Garázda nemzetség ágai is elváltak egymástól a XV. század folyamán, de mindnyájan hívek maradtak a közös családi címerhez. S míg a horogszegi Szilágyiak a Hunyadi-házzal kötött házasság révén a nemzeti élet vezetői közé emelkedtek, a másik ág tagjai címerükkel büszkén dokumentálhatták a vérrokonságot, melynek szálai az uralkodó hatalom birtokosaival hozták őket kapcsolatba. A családtörténeti adatok hézagossága mellett e címer használata ismertet

meg bennünket Garázda Péter származásával, s belőle tudjuk meg, hogy Janus Pannonius is a Garázdák nemzetségéből vette eredetét. S még nagyobb jelentőségűvé válik a közös címer használatának bizonyító ereje a következő században, midőn a Garázdák neve is kihal s a régi törzs egy hajtása új néven, a széki Szik nevével folytatja nemzetségének történetét.

Rokon családok, ősi nemzetséghez tartozók még a birtokok elhelyezkedésének alapján is: Bak, Bakk, Legendi, Szik v. Zich v. Szák v. Zách v. Zah családok is. Bak Ferenc volt Hunyadi János időszakában a Hunyadi vár várnagya, kapitánya. Apácai és Félegyházi Bak Ferencről, Keszi és Sólymosi Bak Balázsról irnak az oklevelek.

A Hunyadban élő Székelyek mindnyájan nemesek voltak. Továbbra – egyenként is – teljes szabadságban és személyes nemesi állapotban éltek. A Hunyad Vármegyei, akkori székely falvak közül nevezetesebbek, Alpestes, Rákosd, Hosdát, Keresztúr, Kis-Barcsa, Mogyorosd, Keresztván és Száraz-Almás, Bácsi, Alsó- és Felső-Szilvás helységek.

A zágrábi és varasdi nemeseknek 1447-ben a Magyarországi Rendekhez Hunyadi János Gubernátor ellen irt Panaszlevélből.

„*Noveritis, úgy mond a Levél, quod Magnificus Joannes de Zekel de Hunyad, Gubernator Regni Hungariae.*” Legyen tudotokra, hogy a Nagyságos Hunyadi Székely János...

Thuróczi azokról a „*Fő-Urakról szölván, kik 1448, a Gubernátort a Rigó*” mezejére kísérték, 's azok között egy Székely Jánosról is, ennek azt teszi utána, hogy a Gubernátor testvére volt, „*Johannes Zekel Domini Gubernatoris Consanguineus*“ erre a helyre a híres történétíró Istvánffi a maga Thuróczi-jában, a levél tiszta szélére maga kezével ezt a jegyzést tette : „*ennek neve Székula volt.*”

Bonfini is említi azt (III. 9.) Matthias, antiquisui generis haud in sciis, – (régii ház lehetett a Hunyadi - Székely - ház). 1447. január 13-ikáról keltezve s abban Hunyady majd «*de Zekel*»-nek, majd «*Zekel*»-nek van nevezve. (Kerchelich, Notitié Prélminares, 270.)

A kormányzó 1446 decemberéig az osztrák hercegségben hadakozott, december 30-án a Zala megyei Bak faluban 1447. január 18-tól Budán tartózkodott. Ugyanebben az időszakban

²⁶ A *Leo alba* (a fehér oroslánról) újabb könyvünkben emlékezünk meg.

volt berendi Bak János, aki Hunyadi kormányzó első embere, a primor szentkatolnai Bakk család őse. Bak János, Bak István és Bak Gáspár a Hunyadi család rokonai: A harcmezőn többször kitüntették magukat, különösen pedig Bak István hadapródja Mátyás királynak István moldvai vajda ellen 1467-ben viselt hadjáratában a december 15-iki éjjeli támadáskor, amikor a király maga is veszélyesen megsebesült, testével védte a királyt a nyilak zápora ellen. Bak Gáspár ágyúkat és kődobáló gépeket szerkesztett a sikeres hadműveletekhez. Ennek még viszonzásául a király hűségéért szepesi püspök préposttá nevezte ki Gáspárt. Bak János zászlósúr pedig közvetlen Hunyadi János bajtársa volt a csatákban. 2 csatát veszített el Hunyadi János, azaz Corvin János, ezzel szemben pedig 22 csatát nyertek meg.

Mohamed Konstantinápolyból 200,000 főnyi sereggel indult Magyarország ellen. Bizánc elvesztőjét a II. Mohamed *(keleti császárság megdöntőjét)* a török császárt is megverték Nándorfehérvárnál. Megállapítjuk még, hogy Hunyadi János nemcsak korának, hanem Európának is egyik legnagyobb embere volt, akinek hadvezéri képességeit – sajnos – külföldön alig ismerik, és alig méltányolják. Corvin János fiai Corvin László és a Corvin Mátyás és az legifjabb Corvin János. Tehát hamis állítás az, hogy nem használta a Ioannes Corvinus formát a mi Corvinus Jánosunk, a mi székely Hunyadiink.

„Az isten igazságos, mert egy Hunyadit fog a trónra emelni, hogy lássa a világ, mily nagy, mily dicső lehet, egy népe által szeretett magyar király.”

Mátyás hadserege – dacára a számos idegen elemnek – mindvégig megtartotta nemzeti jellegét s a nagy király győzelmei nem idegen zsoldos kapitányok vagy külföldről bevándorolt vezérek, hanem kizárólag szinte magyar vitézek: Báthori István, Kinizsi Pál, Magyar Balázs, Szapolyai István, Bánffy Miklós, a Rozgonyi-, Újlaki-, Geréb-, Csupor-, Bakk Gáspár etc. nevéhez fűződnek. A szolgák vagy katonatisztek, ebből éppen úgy nem lehet Hunyadi román voltára következtetni, mint a fekete sereg cseh katonatisztjeiből Mátyás király cseh voltára.

„Igazsága volt Kazinczynak, midőn leroskadott Hunyadi János koporsója mellé, hogy megcsókolja a hősnek kőbefaragott jobbját, mellyel egykor Európát védte s megszalasztotta a keleti birodalom megdöntőjét.”

A fiával záródik a középkori magyar szentek kora; tiszteletük azonban a humanizmus és reneszánsz idejében is tovább élt a nép szívében. A tanító, a pragmatikus történelem valóban nem vezethet bennünket más történelmi felfogásra, minthogy a múlt nemes tanulságait hazaszeretetté ihletve kell gyümölcsöztetni. Mindazoknak, akik ezt a felfogást s magát a történelmet lekicsinyítik, azt felelhetem, amit Bonfinius szerint Hunyad vármegyének egyik legszentebb földjén, a Kenyérmezőn, Báthory István vajda mondott harcra készülve a katonáinak. *„Sokan vannak, bajtársaim – szolt – akiket mindez alig indít meg; részben azért, mivel az isteni erő és a természet kevéssé tette őket fogékonyakká, részben azért, mivel az emberi érzelmekkel szemben közömbösök lévén, nem is törődnek azokkal. Az ilyen emberek tehát egyrészt az országnak csapásai és legnagyobb veszedelmei, másrészt a hazának belső ellenségei.”*

Hunyadi János irányában írásunk minden lapja azt tanúsítja, hogy megértettük a magyar nemzet nagy küzdelmét, és méltányoljuk az erőfeszítéseket és áldozatokat, melyeket a magyar nemzet a fenyegető vesz elhárítására tett és hozott.

A Hunyadi család egyenes ága kihalt az enyegi Török család megmérgezése miatt. Ám a Hunyadi családnak az ősei, a felmenői – a rokonságának a holló nemzetsége nem halt ki, – mai is élnek a Kárpát-medencében a Bak, Bakk, Szik, Geréb, Lack(fi), Szilágyi, Vereb, Verebélyi etc. nevű családokban.

„Ezt az örök jutalmat bizonyára elvette Hunyadi János kit Rákóczi hősnek és méltónak tart arra, hogy minden század csodálja; elvette Hunyadi László, kit a magyar szabadság legerősebb oszlopának mond s Hunyadi Mátyás, kit lángeszünek, bátornak, szerencsésnek, bölcsnek, igazságosnak nevez. Pedig az ország forradalmairól kiadott halhatatlan történet-filozófiai tanulmányában Rákóczi inkább a népről írt, mint a nagy emberekről, akikre azt a szabályt alkalmazta, mit saját életírójától is

megkövetelt, hogy ne magasztalják őket, hanem igazságot mondjanak róluk.”

Köszönetet mondunk Mengyi Károly úrnak a kegyhely hiteles történetének ismertetéséért.

Felhasznált irodalom

Sárkányrend:

Az egész rendszer teljesen tudatosságát, sőt intézményességét a Sárkányrend alapító-levele bizonyítja,⁶ mely e tekintetben is az uralkodó és a nagybirtok elvszerű szerződéses megállapodásának tekinthető. Miután a király ígéretet tesz az ország védelmének biztosítására, a bárók és az egész rend közössége is hasonló fogadalmat tesznek a maguk részéről, hangsúlyozva azt, hogy a királynak őket ebben támogatni kell: „*iuvamine tarnen et sub-sidio domini nostri regis*”, mégpedig oly módon, hogy ha a király a rend valamelyik tagját a határra küldi, akkor az annak juttatandó segélyek (subsidia et iuvamina) felett a rend tagjai döntenek. A nagybirtok tehát nem csupán részt kér a közjövendelméből hadi költségei fedezésére, de egyben befolyását is biztosítja e segélyek elosztására.

Veranchich Antal esztergomi érsek 1490–1561 és Bornemisza Tamás 1540-1541-1562, 1566 jeles krónikájuk, "mivel pártfogást mai napig nem találhattak", csak töredékben láthattak "világosságot".

Veranzio Antal (1504-1573), előbb egri püspök, majd esztergomi érsek, mint politikus és államférfi is a magyar cinquecento egyik legtevékenyebb egyénisége, aki hadtörténelmünkben is élénk szerepet játszott. Szakítunk a hazai modern történetirodalomban eddig teljesen kizárólagossá vált Verancsics elnevezéssel, mely — azt hiszem — Podhraczký György leleménye. A régi magyar történetírók, mint még Wen-zel is, Veráncz-nak írják a sebenicói származású és olasz anyanyelvű magyar főpapot, megfelelően saját aláírásai latinos (Verantius) formájának. Neve eredeti formáját családja ma is virágozó két ága, Veranzio-Dragonice és Veranzio-Cippico, tartotta fenn, míg a szlávósított Verancsics alak teljesen ismeretlen a család genealógiájában, miért is teljességgel megengedhetetlen e mesterséges név fenntartása. In: *Dr. Florio Banfi: Pigafetta Marcanfonio Veranzio Antal katonai szakértője*. Hadtörténelmi Közlemények, 1936. 37. évfolyam 1. szám, [p. 58.]

Bibliotheca Scriptorum medii recentiorisque aevorum, Budapest, 1936-1941.

Ábel Jenő. Corvin codexek, Budapest, 1879. 102. p.

Aradi Éva - Bakk István - Gyárfás Ágnes: Múlt és Jelen. A pateszi pecséthengertől a Kárpát-medencei szkitákon át

az indoszkítáig, szerk., Bakk Erzsébet, (Traditio 1.) Budaörs, 2018. 322. p.

Bakk Endre (de Szentkatolnai): A Bak és Jancsó család története, Budapest: A „Hunyadi Mátyás Intézete, 1883. 274. p.

PhS Bakk Erzsébet - PhS Bakk István: Boldogasszony – A Margit-szigeti pálosok: Elhangzott 2016. augusztus 2-án Miskolcon a XXI. Magyar Őskutatási Fórumon, Miskolc <https://youtu.be/TymHVn8kKuM>
http://epa.oszk.hu/02300/02387/00038/pdf/EPA02387_os_i_gyoker_2016_3_006-029.pdf (1.)
http://epa.oszk.hu/02300/02387/00039/pdf/EPA02387_os_i_gyoker_2017_1-2_008-017.pdf (2)

Bakk István: Magyar volt-e Hunyadi János?
<<https://www.youtube.com/watch?v=pPwTsJRJ8Hg>>20210119

PhS Bakk István: A főnemesség székesegyházi építkezései, Elhangzott a XXII. Őskutatási Fórumon 2017. augusztus 3-án, Miskolcon. In: Ősi gyökér XLV. évf. 3-4. sz. 2017. július – december, 27-37. p.

Bakk István PhS: Múlt és Jelen: Aradi Éva – Bakk István – Gyárfás Ágnes (A könyv előzetese)
<https://www.youtube.com/watch?v=ZH3gDvcR8Us>

Bakk István [et al]: Pálos rend a történelemben, (Traditio 2.) Budaörs: Bakk Endre Kanonok Alapítvány, [2012.] 7-8, 224-225. p.

Bakk István: Pauline fathers in the Americas missionary work end service in the new world: Pálosok Amerika földjén, avagy az Újvilágban vállalt küldetéses szolgálat <http://jozsef-kutasi.de/blogger/palospassioen.pdf>, (angol nyelvű)
http://epa.oszk.hu/02300/02387/00010/pdf/%C5%90si%20Gy%C3%B6k%C3%A9r_2010_4_017-021.pdf (magyar nyelvű)

PhS Bakk István: A székely magyar nemzet,
<<https://www.youtube.com/watch?v=tZHJzE1OwiE>> 2021. január 18.

Bakk István székely primor a Hunyadi-émlékév kapcsán Mátyás király reneszánsz udvarába invitálta az ünneplő közönséget és bejelentette.
<<https://youtu.be/492Cf7RqWdc>> 2021. január 18.

Bakk István - Bakk Erzsébet: A magyar Pálos Rend oktatási és irodalmi életének története, szerk. Gyárfás Ágnes, Miskolc: MBE, 2014. 768. p.

PhS Bakk István - PhS Bakk Erzsébet: Mátyás király az igazság szentje
<<https://www.youtube.com/watch?v=h7v7ZNRt9uA>> 2018.08.06.
https://epa.oszk.hu/02300/02387/00042/pdf/EPA02387_osi_gyoker_2018_3-4_012-037.pdf

- PhS Bakk István - PhS Bakk Erzsébet előadása: Miért apostoli királyság Magyarország? <<https://www.youtube.com/watch?v=DxZsz4weK2M>> 2017. július
- Bakk Pál: Szentkatolnai krónika Kézdivásárhely: Ambrózia, 2001. 247. p.
- Bánlaky József, doberdói: A Hunyadiak kora. 1437–1490. József fhg. előszavával.(!) Bp. 1936–1937, Grill. 1-2. köt. (Bánlaky József: A magyar nemzet hadtörténelme 10-11.)
- Bárány Péter: Korvinus Mátyás: egy vitéz, nemzeti, szomorúval elegyes vígjáték 1790-ből, magyarul kidolg. Bárány Péter; kézirat szövegét közzé teszi és tanulmánnyal ell. Gyárfás Ágnes.2. kiad. Miskolc: MBE, 2008. 193. p. (Magyar játékszín. Új évfolyam első darabja) Bárány Péter (1763-1829).
- Bartonic Emma: A magyar királyválasztási jog a középkorban, In: Századok, 70.(1936) Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 359-406 p.
- Bartucz Lajos (szerk.): A magyar nép, Bp., 1943. A magyarság antropológiája, 11-68. p.
- Beke Antal: A kolosmonostori konvent levéltára, Az Athenaeum R. Társulat Könyvnyomdája, 1897. 167. p.
- Benedek Elek: A magyar történelem nagyjai: Nagy Lajos, Hunyadi János, Mátyás király. 2. kiad. Bp. [1914.] Athenaeum. 136. p.
A szerző Nagy magyarok élete 2. kötetének címlapkiadása.
- Benedek Elek: Nagy magyarok élete. (2. köt.) Nagy Lajos, Hunyadi János, Mátyás király. Bp. 1905. Athenaeum. 137 p.
2. kiad. 1914. 136. p.
- Benyovszki Paulus [Benyovszky Pál]: Panegyrici Matthiae Corvini Hungariae regis ... Honoribus ... philosophiae magistrorum oblati ab Rhetorica Tyrnaviensi cum... per – – laurea donarentur. Tyrnaviae, 1731., Typ. Acad. Gall. 6., 118., 4. p.
- Berkovits Ilona: A magyarországi corvinák. Bp. 1962., Akadémia Kiadó 235 p.
- Bibliotheca Scriptorum medii recentiorisque aevorum, Budapest, 1936-1941.
- Bonfini, Antonio: Mátyás király. Tíz könyv a Magyar Történetből. Latinból ford. Geréb László, Officina Nyomda és Kiadvállalat, 1943. 112. p.
- Bonfini, Antonio: A magyar történelem tizedei, ford., Kulcsár Péter, Budapest, 1995.
- Bonfini, Antonio: Rerum Ungaricarum decades, Basel, 1543. teljes kiadása Sambucus, Basel 1568.
- Bonfini: Rerum Ung. decades, 1744. ld. Bonfini 1568.
- Zsámboki János, ld., 1690. Köln, Zsámboki kiad. (Új Magyar Múzeum egyszersmind a Magyar Academia közlönye. szerk., Toldy Ferenc, Negyedik évf. 1. kötet, Pest: Emich Gusztáv, 1854. In: Kemény József: Bonfini élete és munkái, 349-350
- Borsa Iván: A Hunyadi család levéltárának In: Levéltári Közlemények (1923-2016) Levéltári Közlemények, 35. 1964. 1. 21-56. p.
- Császár Mihály: Az Academia Istropolitana, Mátyás király pozsonyi egyeteme. Oklevéltárral. Pozsony, Éder ny. 141 p. (Tanulmányok nemzeti művelődésünk történetéhez 1.)
- Csapodi Csaba: Mikor szűnt meg Mátyás király könyvfestő műhelye? Budapest: Akadémia Kiadó, 1963. (Klny Magyar Könyvszemle) (A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának közleményei 34.)
- Csató Tamás – Gunst Péter - Márkus László: Egyetemes történelmi kronológia I-II. Az őstörténetől 1977-ig. Segédkönyv az egyetemes történelem tanításhoz, szerk. Makkai László, Budapest: Tankönyvkiadó, 1984. 787. p.
- Czuczor Gergely: Hunyadi János' viselt dolgai Engel és Fesslerből, Budán: Egyet. Ny. 1832. 184 p.
- Decsy Sámuel: A magyar szent korának és ahhoz tartozó tárgyaknak historiája. Mellyet Sok régi és újjabb írásokból ki jegyzett, rendbe szedett, meg világosított, 's kedves Hazafiainak hasznokra közönségessé tett..., Bétsben, 1792. Mátyás királyról: 468, 455, 429, 426-427-428, 438, 400, 404-424. p.
- Dümmerth Dezső: A két Hunyadi. [Bp.] Panoráma, 1985. 277, [3]., 4 t. (Utazások a múltban és a jelenben.)
- Elekes Lajos: Nagy István moldvai vajda politikája és Mátyás király, 1937., [Sárkány ny.] 81, [1] p.
- Elekes Lajos: rendi ellentétek és kutatási problémák a XIV. századi Magyarországon, Történelmi Szemle, 1964. 7. évf., 2. sz. 264-285. p.
- Életfának bő termése. A Miskolci Bölcsész Egyesület gyűjteményes könyve, összeáll. Gyárfás Ágnes, Miskolc: MBE, 2016. 602. p.
- Epistolae Matthiae Corvini regis Hungariae ad pontificus, imperatores, reges, principes, alisque viros illustres dazae, nunc denuo typis excussae, et notis etiam quibusdam illustratea, Cassoviae, 1764. Typ. Academicus Societatis Jesu 99. p.
- Erdély története szerk., Makkai László – Mócsy András – Szász András, I-III. köt., Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.
- Erdélyi Zoltán: Hunyadi János élete és kora, Budapest, 1903. 86. p.

- Sz. Farkas Jenő: Drakula vajda históriája Budapest: Akadémiai Kiadó, 1979. 1. kiadás, 154. p.
- Fitz József: Mátyás király a könyvbarát. Bp. [1940.] Franklin. [2], [1] p. (Klly a Mátyás Király Emlékkönyvből.)
- Frank Ignác: A közigazgatótvénye Magyarhonban: Das gemeine ungarische Recht, Buda, 1845. 753. p.
- Fraknoi Vilmos: Mátyás király élete. Bp. 1890, Franklin ny. [2], 416 p. 21 t.
- Fraknoi Vilmos: Mátyás király és a Hohenzollernek diplomatai érintkezése. Bp [Franklin ny.] 85, [3] p. (Klly. a Történeti Szemléből.)
- Fraknoi Vilmos: Mátyás király magyar diplomatái. Bp. 1898, Athenaeum. 154 p.
- Fráter Lénárt: *Hunyadi János eredete*. „Theológia”, II. köt. (Budapest, 1935), 127-141. p.
- Fráter Lénárt: Hunyadi magyar származása oklevelekben, Budapest, 1937. [p. 65]
- [Galeotto Marzio] Galeotti: Jellemvonások Mátyás király életéből. [De egregie, sapienter, et iocose dictis et factis Matthiae regis.] Ford. Barna Nándor. Pest, 1862. Fordító kiad. Bartalits ny. XXXI. 71 p.
- Marzio könyve Mátyás király jeles, bölcs és elmés mondásai és tetteiről, s egykorú emlékirat a király mennyegzőjéről... közli Kazinczy Gábor, Pest, Ráth XIV, 203 p.
- Marzio Galeotto: Mátyás király a rossz papokról. = Emberek és istenek. (Vál. Kanizsai Nagy Antal, Lengyel Dénes) Bp. 1966, Tankönyvkiadó. 110–111. p.
- Gerevich László: A budai vár feltárása, Budapest, 1966.
- Gerézdi Rábán: Thuróczy, Bonfini és a vitatott Mátyás-vers. Bp. 1965, Akad. ny. 477-486. p. Klly. Irodalomtörténeti Közlemények
- Gyárfás Ágnes disszertáció: Bárány Péter: Korvinus Mátyás. Egy vitézi szomorúval elegyes vígjáték, Magyar Játékszín. Új évfolyam első darabja, 1790.
- Gyöngyösi Gergely: I. Remete Szent Pál Testvéreinek élete, ford., Árva Vince, Csanád Béla, Csonka Ferenc, sorszerk. P. Árva Vince OSP, (Varia Paulia, III.) Solymár: Fráter György Alapítvány, 1998. 281. p.
- Hajnal István: Kivonatok Hunyadi János kormányzói okleveleiből, In: Levéltári Közlemények, 1. 1923., 1-2. 98-125. p.
- Hampel József: Skythiai emlékek Magyarországbán, ArcÉrt 13. 1893. 385-407. p.
- História melly magában foglalja vitéz Hunyadi János nemzetsége eredetét, és a' török ellen viselt hadait: úgy nem különben ... fíjának Mátyás király örök emlékezetre méltó hadakozásit... Buda, 1776. Landerer. [16] lev.
- Lásd még: Kríza Ildikó: Egy ismeretlen Mátyás-história a XVIII. századból, In: ItK, 1992. május-június 607-615. p.
- A Holló jegyében. Fejezetek a Corvinák történetéből, szerk. Monok István, Budapest: Corvina Kiadó Kft., 2004. ISBN 963 13 5358 3
- [HÓMAN Bálint]: Hunyadi Mátyás. [Bp.] 1940. [Franklin,] 19, [1] p. (Klly. a Budapesti Szemléből) Hunyadi Mátyás, Budapesti Szemle, 1940., 262-269. Hóman Bálint: Hunyadi Mátyás. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 52. p.
- Ipolyi Arnold: A magyar Szent Korona és a koronázási jelvények története és műleírása, Budapest, 1886.
- Jakó Zsigmond: A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289-1556). I-II. Budapest, 1990. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai. II. Forráskiadványok 17.)
- Jakó Zsigmond: Bihar megye a török pusztítás előtt Budapest, 1940. (Település- és népiségtörténeti értekezések 5.)
- Káldy Kristóf: Mátyás az igazságkereső, (Századok és tanulságok), Budapest: Anonymus, 1945.
- A kenyérmezei csata. = Olvastam valahol... (szerk. Benda Kálmán, Kerekes István) Bp.: RTV-Minerva 1981., 134-142. p.
- Királyok Könyve: Magyarország és Erdély királyai, királynői fejedelmi és kormányzói, Gyula: Officina Nova, 4 kiad. p.
- Lelki Fegyvertarto ház, kibn elégséges ragyago es tündöklő fegyver találatik. és a' szép Jesus Oskolájában Vitézkdőnek adattatik, mellyel minden Eretnekeket és tévelgöket meg-gyözhetnek és le-ronthatnak, építettet a' meg mozdéthatatlan kösziklán egy kegyesség szerető és minden igaz keresztyének Lelkek idvösségit szivbül kíváno Anonymus által Idegen Országban.[H. n.] : [n. n.], [1697 előtt]. [17+?] fol.
- Lissák György: Az aranykígyó Fráter György élete, sorszerk. Árva Vince OSP., Fráter György Alapítvány, 1998. (Varia Paulina IV.) 409. p.
- Lisznyai K. Pál: Magyarok Cronikaja melly be foglal M. C. XCVI. Esztendőket avagy Christus születésénél 268-1464. eszetendei alatt lett dolgait A' magyaroknak Mellyet . Debrecenben. 1692.

Magyar reneszánsz 1540-1940. Mátyás Király születése 500-ik évfordulójának emlékére, összeáll., Dékány András, 1940. 125. p.

A magyarok krónikája, szerk., Glatz Ferenc Officina Nova, Budapest, 1995. 192. p.

Magyarország címertára. Első rész, II. osztály, Magyarország jelenlegi s volt vármegyéinek és kerületeinek címerei, Bevezetés, XVI. tábla.

Makkai László: Honfoglaló magyar nemzetségek Erdélyben, In: Századok, 78. évf. 1944. 163-191. p.

Mátraverebély – Szentkúton: Nagyboldogasszony búcsú Mátraverebély - Szentkúton. 2009. augusztus 16-án.

<http://www.youtube.com/watch?v=9bLEOmKWOM4&feature=related>

Megjegyzés: Magyar Himnusz, Boldogasszony Anyánk (Régi Magyar Himnusz), "Ó, Nagyasszony".

Mátraverebély helyi kutatójának Mengyi Károly személyes közlései. (Hangfelvételek, 2019. március)

Mátyás király levelei. Külügyi osztály, I. 1458-1479, közléteszi Fraknói Vilmos, Budapest: MTA, 1893.

Mátyás király levelei. Külügyi osztály, II. köt. 1480-1490, közléteszi Fraknói Vilmos, Budapest: MTA, 1895.

Mátyás levelei, II. 1480-1490. 1480-ban: IV. Sixtus pápának. A magyarországi Szent-Ferencz-rendkörében támadott meghasonlás ügyében. Megjegyzés: „Tudvalevő, hogy a Szent-Ferencz-rend tagjai a humanismus irányával szemben ellenséges állást foglaltak el és irodalmi műveikben a középkori skolastikus hagyományokhoz állhatatosan ragaszkodtak.”

Márki Sándor: Hunyadi Mátyás életrajza. Pozsony-Budapest, 1885, Stampfel, 24 p. (Magyar Helikon 48.)

Márki Sándor: Mátyás király emlékkönyv: Kolozsvári szobrának leleplezése alkalmára. Kolozsvár megbízásából szerk. Márki Sándor. Bp. Athenaeum 1902. VIII, 316 p. 14 t.

Márki Sándor: Mátyás király és az iskola. [Felolvasás] Kolozsvár, 1904, Gombos ny, 14 p. (Klly. Család és iskola)

Márki Sándor: Az ó- és középkor története I-II. (A műveltség könyvtára), Budapest: Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., 1910. 704. p. (I. Az ókor története 5-392. p.), (II. A középkor története 395-696. p.)

Markó László: A magyar állam főméltóságai. Szent Istvántól napjainkig. Életrajzi lexikon, Budapest: Magyar Könyvklub, 2000. 329. p.

Mathiae Corvini Hungariae regis epistolae ad romanos pontifices datae et ab eis acceptae. (Mátyás király levelezése a római pápákkal. 1458–1490.) Bp. 1891, [Franklin.] [10], LXXV, [2] 275, [5] p. 3 t. (Monumenta Vaticana. Vatikáni magyar okirattár I. 6.)

Mathiae Corvini Hungariae regis epistolae ad Romanos pontifices datae et ab eis acceptae : Mátyás király levelezése a római pápákkal. 1458–1490. Budapest, 1891. In: Mon. Vat. Hun. I/6. szerk., Ipolyi Arnold

Mausoleum Potentissimorum ac Gloriosissimorum Regni Apostolici Regum et Primorum Militantis Ungariae Ducum, Nürnberg 1664.

Mikes Emil: Mátyás király élete. 1907. Szt. István Társ. 32 p. (Népiratkák 244.)

MOL Id. MNL OL, Id. MNLOL = DL = Diplomatikai Levéltár, Magyar Nemzeti Országos Levéltár. Középkori oklevelek.

Múlt és Jelen. A pateszi pecséthengertől a Kárpát-medencei szkítákon át az indoszkítáig, <<http://bekefy.agnusradio.ro/2018/07/volt-e-magyar-genocidium-mit-er.html>> 2021. január 18.

Nagy Baczai Mátyás: Historia az Viter Hvnidi Ianos, vajdanak Bestercze, Varmegyefő Ispanianak, az Mathias Kiraly attianak. sok külömb viadallia es io szerenceie Nandor februar alt Machumet Czasanak töllő meg verettetele. es az Magyaroknak ott nagy giózedelme es io Vitezseg, Debrecen, 1574. RMK I. 107.

Országépítő 2008/3 szám, XIX. évf., Budapest: Kós Károly Egyesület, In: A címlapon: Mátyás király tortája; a belső borítón: Mátyás király palotakertje (Kesselyák Rita rajzai a *Szép es kies kertek...* című könyvből)

Pesty Frigyes: A szörényi bánóság és Szörény vármegye története, I. köt., Budapest, 1878. 482. p.

Radocsay D[énes]: Renaissance Letters Patent granting armorial bearings in Hungary. (Acta Historiae Artium Academiae Scientiarum Hungaricae.) 1965. 11. tom. 3–4. fasc. 241–264. p., 1966, 12. tom. 1–2. fasc. 71–92. p. A Mátyás király alatt kialakult iskola működését kíséri nyomon 1540-ig. Címeradományozó oklevelek, címerábrázolások.

Régi Nyomtatványok Tára = RMK I. 955 In: Rövid magyar cronica, sok rendbéli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és íratatot Petthő Gergelytül Bécsben [Wien]: Cosmerovius Máthé, 1660.[139] fol.; 4°

Rövid magyar kronika sok rendbéli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedetett és íratatot Petthő Gergelytül Cassa : Frauenheim, 1729 Cassa : Akad [Ny.] p. [1-16], 17-209.

A' magyar kronikanak a' mellyet elsőben meg-írt, s' kibocsátott ... Petthó Gergely 373. esztendőül fogva 1626. esztendeig ... az után penig azon historiát continuálván újonnan ki nyomtattatta és ... szaporította groff Kálnoki Samuel ... továbbá való terjesztése avagy Negyedik, ötödik és hatodik része, foglalván magában száz és hat esztendőt 1627. estendőül fogva 1732. esztendeig / íratott és szép toldalékokkal szaporított Spangár András jesuvita által. Cassa: Acad. [Ny.], 1734. 169, [5] p.;

Palkó Julián – Orbán Márk: Mátraverebély Szentkút kegyhely és a Nagyboldogasszony Bazilika, 2. Bővített kiadás, A Szentkúti Ferences Rendház, 2000.

Párducz Mihály: Magyarország szkíta kora. Doktori értekezés tételi, Bp., 1965.

Ponori Thewrewk József: Honosiérzések, (német-magyar), Pozsony, 1833.

Ponori Thewrewk József: Három értekezés Hunyadi Hunyadi Székely János', Magyarországi Kormányzó, - Erdélyi 's Havasalföldi Vajda', Tóthországi, Temesi 'Szőrényi Bán', Besztercei örökös Gróf, és Nándor-Fejérvári Kapitány törvényes ágyból lett születésének bebizonyítására, Pozsony, 1825.

Posta József (szerk.) Háromszék vármegye. Emlékkönyv, Sepsiszentgyörgy 1899. 159. p.

Prohászka Ottokár: Elmékedések az evangéliumról, Róma: Anonymus, 1952. 765 p.

Remellay Gusztáv: Hunyadi János, Pest, 1857. II. köt. 221. p.

Saját leveleinek egy gyűjteményét Wagner adta ki. (Epistolae Petri de Warda 1776.) Tőle ellenjegyzett több levelet tartalmaz Mátyás külügyi leveleinek II. kötete.

Schrauf Károly: A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve (1453-1630), Bp., 1902.

Szádeczky Lajos – Kardoss Irma: Krónikáink és a jogtörténet II.: ősi jogintézmények és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában, 117-124. p. Forrás dokumentuma: Magyar műveltség gyökerei, ISBN 963-86100-3-4

Székely István, Beczédi: Chronia ez világnak veles dolgairól, Krakko, 1559. RMK I. 38.

Székely Oklevéltár szerk., Szabó Károly, I. köt., 1211-1519. Kolozsvár, 1872.

Szerémi György: Magyarország romlásáról, Budapest: Szépirodalmi Kvk. 1979. 401. p.

Tanulmányok Mátyás király éve alkalmából a Miskolci Bölcsész Egyesület által a Budai várban rendezett konferencia anyagából, összeáll. Gyárfás Ágnes, MBE, Miskolc, 2009.

Teleki József: Hunyadiak kora Magyarországon, Pest, 1852. I. köt.

Thuróczi János: Cronica Hungarorum, 1488. Thebold Ferger, Erhard Ratold, Augusburg Pergamen.

Török József: A katolikus egyház és liturgia Magyarországon, (A magyar műveltség 1100 éve), Budapest: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2000. 152-157, 155-160. p.

Történelmi olvasókönyv 2. Forrásszemelvények az egyetemes történelem (476-1640) és Magyarország története (1526-ig) tanításához. (Összeáll. és jegyz. Gunst Péter, Eperjessy Géza. Bev. Makkai László.) 5. kiad. Bp. 1980. Tankvk. 354, [2] p. 8 t.

Tudományos Gyűjtemény, szerk., Horvát István, Pest, 1835.

Tudományos Gyűjtemény 1831. XV. Folyamt 1. vagy januári kötet, szerk., Vörösmarty Mihály, Pest. 1831.

Varjú Elemér: Hunyadi János kormányzó síremléke Gyulafehérváron. (Forrás: A gyulafehérvári Hunyadi- emlékek. Archeológiai Értesítő, 1907.

Zolnay László: Kincses Magyarország, középkori művelődésünk történetéből, 1977.

Zolnay László: Az elátkozott Buda. Buda aranykora, Budapest: Magvető Kvk, 1982. 606. p.

**Hunyadi a várnai csatában
Marastoni József litográfiája**